

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)
18 päivänä lokakuuta 2001 *

Asiassa C-441/99,

jonka Högsta Domstolen (Ruotsi) on saattanut EY 234 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Riksskatteverket

vastaan

Soghra Gharehveran

ennakkoratkaisun työntekijöiden suojaa työnantajan maksukyvyttömyys-tilanteessa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 20 päivänä lokakuuta 1980 annetun neuvoston direktiivin 80/987/ETY (EYVL L 283, s. 23) tulkinnasta, sellaisena kuin direktiivi on muutettuna asiakirjalla Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehdoista ja niiden sopimusten mukautuksista, joihin Euroopan unioni perustuu (EYVL 1994, C 241, s. 21 ja EYVL 1995, L 1, s. 1),

* Oikeudenkäyntikieli: ruotsi.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja P. Jann sekä tuomarit A. La Pergola (esittelevä tuomari), L. Sevón, M. Wathelet ja C. W. A. Timmermans,

julkisasiamies: L. A. Geelhoed,
kirjaaja: R. Grass,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Riksskatteverket, asiamiehinään verksjurist N.-B. Morgell ja advokat R. Viksten;

— Soghra Gharehveran, edustajanaan advokat S. Jernryd;

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään K. Oldfelt ja J. Sack;

ottaen huomioon esittelevän tuomarin kertomuksen,

kuultuaan julkisasiamiehen 29.3.2001 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Högsta domstolen on esittänyt 11.11.1999 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 19.11.1999, EY 234 artiklan nojalla kaksi ennakkoratkaisukysymystä työntekijöiden suojaan työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 20 päivänä lokakuuta 1980 annetun neuvoston direktiivin 80/987/ETY (EYVL L 283, s. 23; jäljempänä direktiivi) tulkinnasta, sellaisena kuin direktiivi on muutettuna asiakirjalla Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehdoista ja niiden sopimusten mukautuksista, joihin Euroopan unioni perustuu (EYVL 1994, C 241, s. 21 ja EYVL 1995, L 1, s. 1; jäljempänä liittymisasiakirja).

- 2 Nämä kysymykset on esitetty Riksskatteverketin (verovirasto) ja Gharehveranin välisessä riidassa, joka koskee viimeksi mainitun oikeutta Lönegarantilagenin (1992:497) (palkkaturvalaki, SFS 1992, nro 497) mukaiseen palkkaturvaan hänen työnantajansa konkurssissa.

Sovellettavat oikeussäännöt

Yhteisön säännökset

- 3 Direktiivin tarkoituksena on taata työntekijöille vähimmäissuoja työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa. Tältä varalta direktiivissä säädetään erityisistä takeista maksamatta olevien palkkasaatavien maksun turvaamiseksi.

- 4 Direktiivin 1 artiklan 1 kohdan mukaan sitä ”sovelletaan työntekijöiden työsopimuksista tai työsuhteista johtuviin saataviin työnantajalta, joka on 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla maksukyvytön”.

- 5 Direktiivin 1 artiklan 2 kohdassa kuitenkin täsmennetään seuraavaa:

”Jäsenvaltiot voivat poikkeuksellisesti jättää tiettyihin ryhmiin kuuluvien työntekijöiden saatavat tämän direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle työntekijöiden työsopimuksen tai työsuhteen erityislaadun vuoksi tai sen vuoksi, että työntekijöille muulla tavoin turvataan tässä direktiivissä säädettyä vastaava suoja.

Edellä ensimmäisessä alakohdassa tarkoitetut työntekijäryhmät luetellaan liitteessä.”

- 6 Direktiivin liitteessä olevaan I kohtaan, jonka otsikkona on ”Työntekijät, joilla on erityislaatuinen työsopimus tai työsuhde”, on liittymisasiakirjalla lisätty seuraava Ruotsin kuningaskuntaa koskeva kohta G:

”Työntekijä, tai työntekijän jälkeen jäänyt omainen, joka yksin tai läheisten sukulaistensa kanssa omisti olennaisen osan työnantajan liikeyrityksestä tai liiketoiminnasta ja joka käytti huomattavaa vaikutusvaltaa sen toiminnassa. Tätä on sovellettava silloinkin kun työnantaja on oikeushenkilö, jolla ei ole liikeyritystä tai liiketoimintaa.”

- 7 Direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että palkkaturvajärjestelmät turvaavat maksun direktiivissä tarkoitetuista työntekijöiden palkkasaatavista.

- 8 Direktiivin 5 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on annettava yksityiskohtaiset säännökset palkkaturvajärjestelmien organisaatiosta, rahoituksesta ja toiminnasta erityisesti seuraavien periaatteiden mukaisesti:

- a) järjestelmän käytössä olevat varat ovat työnantajan liikeyrityksestä erillään, eikä maksukyvyttömyysmenettely koske niitä;

- b) työnantajat osallistuvat rahoitukseen, jos viranomaiset eivät vastaa siitä kokonaan;
- c) järjestelmän vastuuseen ei vaikuta se, onko velvollisuus osallistua rahoitukseen täytetty vai ei.”
- 9 Direktiivin 9 artiklan mukaan sillä ”ei rajoiteta jäsenvaltioiden oikeutta soveltaa tai antaa lakeja, asetuksia ja hallinnollisia määräyksiä, jotka ovat työntekijöille edullisempia kuin tässä direktiivissä säädetään”.
- 10 Koska liittymisasiakirjassa ei toisin määrätä, on selvää, että Ruotsin kuningaskunnalla oli velvollisuus saattaa direktiivi osaksi kansallista oikeusjärjestystä viimeistään siihen mennessä, kun se liittyi Euroopan unioniin, eli 1.1.1995 (ks. asia C-321/97, Andersson ja Wåkerås-Andersson, tuomio 15.6.1999, Kok. 1999, s. I-3551, 40 ja 41 kohta).

Kansallinen lainsäädäntö

- 11 Lönegarantilagenin 1 §:ssä säädetään, että valtio on velvollinen maksamaan sellaiset työntekijöiden palkkasaatavat, jotka kohdistuvat Ruotsissa tai muussa Pohjoismaassa maksukyvyttömäksi todettuun työnantajaan. Lönegarantilagenin 7 §:n mukaan tämä laki ei kuitenkaan koske kuin sellaisia palkkasaatavia tai muita senkaltaisia saatavia, joilla on förmånsrättslagenin (1970:979) (etu-oikeuslaki, SFS 1970, nro 979) 12 §:n mukainen etuoikeus.

- 12 Ennen 1.7.1994 voimaan tullutta muutosta förmånsrättslagenin 12 §:n viimeisessä momentissa säädettiin, että etuoikeutta palkan osalta ei ollut, jos työntekijä yksin tai yhdessä lähiomaisensa kanssa omisti olennaisen osuuden yrityksestä, joka oli hänen työnantajansa, ja käytti huomattavaa vaikutusvaltaa sen toiminnassa. Tämän säännöksen sanamuodosta huolimatta Högsta domstolen (NJA, 1980, s. 743) tulkitsi sitä kuitenkin siten, että sitä voitiin soveltaa työntekijöihin, joilla itsellään ei ollut omistusosuutta yrityksestä mutta joiden lähiomainen kuitenkin omisti tästä yrityksestä olennaisen osan.
- 13 Kansallisen tuomioistuimen käsiteltävänä olevaan asiaan sovellettiin muutettua förmånsrättslagenin 12 §:n viimeistä momenttia, joka tuli voimaan 1.7.1994 (SFS 1994, nro 639) ja jossa säädettiin, että työntekijällä, joka yksin tai yhdessä lähiomaisensa kanssa konkurssihakemusta edeltäneiden kuuden kuukauden aikana omisti vähintään viidesosan yrityksestä, ei ollut säännöksen mukaista etuoikeutta palkkasaatavan osalta. Lisäksi 12 §:n viimeisessä momentissa otettiin huomioon Högsta domstolenin edellä mainittu oikeuskäytäntö ja rajattiin nimenomaisesti etuoikeuden ulkopuolelle myös tapaukset, joissa osuuden tästä yrityksestä omisti ainoastaan työntekijän lähiomainen.
- 14 Förmånsrättslagenin 12 §:n viimeisen momentin uusin muutos tuli voimaan 1.6.1997 (SFS 1997, nro 203), josta alkaen siinä säädetään, että palkkasaatavan osalta etuoikeutta ei ole työntekijällä, joka yksin tai yhdessä lähiomaistensa kanssa on konkurssihakemusta edeltäneiden kuuden kuukauden aikana omistanut olennaisen osan yrityksestä ja käyttänyt huomattavaa vaikutusvaltaa sen toiminnassa. Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että viimeksi mainittu muutos tehtiin nimenomaan sen turvaamiseksi, että förmånsrättslagenin 12 §:n viimeinen momentti vastaa täysin direktiivin liitteessä olevan I kohdan G alakohtaa, jossa mainitaan ne työntekijät, jotka jäävät direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle Ruotsissa.

Pääasia

- 15 Soghra Gharehveran on työskennellyt ravintola-alalla toimivassa Zarrinen AB -nimisessä yrityksessä (jäljempänä Zarrinen), jossa hän on hoitanut tiettyjä kirjanpito tehtäviä palkkatyöntekijänä. Hänen aviomiehensä omisti kaikki tämän yhtiön osakkeet.

- 16 Sen jälkeen kun Zarrinen asetettiin konkurssiin 17.7.1995, Gharehveran vaati palkkansa maksamista lönegarantilagenin perusteella. Konkurssipesän pesänhoitaja hylkäsi tämän vaatimuksen sillä perusteella, että Gharehveran oli konkurssiin asetetun yrityksen, joka oli hänen työnantajansa, omistajan lähiomainen.

- 17 Tämän jälkeen Gharehveran nosti kanteen Ruotsin valtiota vastaan Lunds tingsrättissä (Ruotsi) vaatien, että pesänhoitajan päätöstä on muutettava ja että hänen lönegarantilageniin perustuva maksuvaatimuksensa on hyväksyttävä. Lunds tingsrätt hylkäsi tämän vaatimuksen 20.5.1997 antamassaan tuomiossa.

- 18 Gharehveran valitti tästä tuomiosta Hovrätten över Skåne och Blekingeen (Ruotsi). Viimeksi mainittu hyväksyi 9.6.1998 antamassaan tuomiossa hänen maksuvaatimuksensa. Vaikka Hovrätten katsoi, että Gharehveran oli osallistunut puolisonsa yrityksen toimintaan ja käyttänyt siinä huomattavaa vaikutusvaltaa, se katsoi, ettei förmånsrättslagenin 12 §:n viimeisellä momentilla, sellaisena kuin se oli muutettuna 1.7.1994 lukien, voinut tässä tapauksessa olla minkäänlaista vaikutusta. Se nimittäin katsoi, että koska tämän säännöksen seurauksena työntekijälle ei voitu antaa palkkaturvaa, jos hänen lähiomaisensa omisti vähintään viidesosan konkurssiin asetetun yhtiön osakkeista, ilman että työntekijällä itsellään olisi siinä omistusosuutta, tämä säännös ylitti sanamuodoltaan sen, mitä direktiivin liitteessä olevan I kohdan G alakohdassa säädetään siitä,

ketkä voidaan rajata palkkaturvan ulkopuolelle. Hovrättenin mukaan Gahreherveranilla oli näin ollen oikeus vaatia kyseistä maksua vetoamalla välittömästi direktiiviin.

- 19 Riksskatteverket haki muutosta Hovrättenin tuomioon Högsta domstolenissa. Riksskatteverket väittää ensisijaisesti, että käsiteltävänä oleva kansallinen lainsäädäntö on sen poikkeuksen mukainen, joka direktiiviin on säädetty Ruotsin kuningaskunnan hyväksi, siltä osin kuin tämä poikkeus koskee tiettyjen työntekijöiden rajaamista palkkaturvan ulkopuolelle. Toissijaisesti se väittää, että tällä direktiivillä ei voi olla välitöntä oikeusvaikutusta.

Ennakkoratkaisukysymykset

- 20 Högsta domstolen katsoi, että siinä vireillä olevassa asiassa tuli esille yhteisön oikeuden tulkintaa koskevia kysymyksiä, minkä vuoksi se päätti lykätä asian ratkaisua ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko työntekijöiden suojaa työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 20 päivänä lokakuuta 1980 annetun neuvoston direktiivin 80/987/ETY 1 artiklan 2 kohdan mukaisesti Ruotsia koskevaa poikkeusta tulkittava 1.7.1994 asti kehitetyn ja noudatetun Ruotsin oikeuskäytännön mukaisesti siten, että poikkeusta sovelletaan työntekijään, jonka lähiomainen omisti konkurssiin asetetusta yrityksestä olennaisen osuuden, vaikka työntekijä itse ei ole omistanut osuutta yrityksestä?

2) Vastauksen ensimmäiseen kysymykseen ollessa kieltävä: jos jäsenvaltio on pannut täytäntöön neuvoston direktiivin 80/987/ETY ja nimennyt valtion

velvolliseksi maksamaan sellaiset työntekijöiden palkkasaatavat, jotka kohdistuvat konkurssiin asetettuun työnantajaan, onko direktiivillä tällöin se vaikutus, että työntekijä voi vedota palkkaturvaa koskevaan oikeuteen sellaisen kansallisen säännöksen sivuuttaen, jossa tietyt työntekijäryhmät rajataan palkkaturvaa koskevan oikeuden ulkopuolelle siitä huolimatta, että vastaavaa säännöstä ei ole kyseisen jäsenvaltion osalta direktiiviin tehdyssä poikkeuksessa?”

Ensimmäinen kysymys

- 21 Ensimmäisellä kysymyksellään kansallinen tuomioistuin pyytää selvittämään, onko direktiivin liitteessä olevan I kohdan G alakohtaa tulkittava siten, että Ruotsin kuningaskunta voi sen mukaan rajata direktiivissä säädetyn palkkaturvan ulkopuolelle sellaiset työntekijät, joiden lähiomainen omistaa vähintään viidesosan sellaisen yrityksen osakkeista tai yhtiöosuuksista, jonka palveluksessa he ovat olleet kyseisen yrityksen konkurssihakemusta edeltäneiden kuuden kuukauden aikana, vaikka näillä työntekijöillä ei itsellään ole ollut omistusosuutta kyseisen yrityksen pääomasta.
- 22 Tältä osin Riksskatteverket katsoo, että koska edellä mainitussa G kohdassa liittymisasiakirjalla vahvistettu poikkeus on sisällytetty direktiiviin jo voimassa olleen kansallisen lain vuoksi, sitä ei voida tulkita pelkästään sanamuotonsa perusteella, kun siinä toistetaan kyseisen kansallisen lain säännökset, vaan myös sen perusteella, miten tätä kansallista lakia on tulkittu sitä koskevassa ennen liittymisasiakirjan tekemistä noudatetussa oikeuskäytännössä.
- 23 Koska vuonna 1994 tehdyn lainsäädäntömuutoksen tarkoituksena oli ainoastaan kodifioida tämä oikeuskäytännössä noudatettu tulkinta, jonka mukaan palkkaturvan ulkopuolelle jäivät työntekijät, joiden lähiomainen omisti vähintään yhden viidesosan heidän työnantajanaan olevasta yrityksestä, muutosta on Riksskatteverketin mukaan pidettävä direktiivin liitteen mukaisena.

- 24 Näitä väitteitä ei voida hyväksyä.
- 25 Ensinnäkin direktiivin liitteessä olevan I kohdan G alakohdan sanamuodosta käy ilmi, että siinä vahvistettu poikkeus koskee ainoastaan työntekijöitä, jotka yksin tai lähiomaistensa kanssa ovat omistaneet olennaisen osan heidän työnantajanaan olevasta yrityksestä, joten poikkeusta ei voida laajentaa työntekijöihin, joiden osalta ainoastaan lähiomaiset omistavat olennaisen osan kyseisestä yrityksestä, koska muunlainen tulkinta on edellä mainitun yhteisön määräyksen selvän sanamuodon vastainen.
- 26 Tämän jälkeen on todettava, että kun otetaan huomioon sekä direktiivin tarkoitus, joka on kaikkien työntekijöiden vähimmäispalkkaturvan takaaminen, että se, että direktiivin 1 artiklan 2 kohdan mukaan tietyt työntekijät voidaan jättää palkkaturvan ulkopuolelle ainoastaan poikkeuksellisesti, direktiivin liitteessä mainittuja poikkeuksia on tulkittava suppeasti (ks. asia 22/87, komissio v. Italia, tuomio 2.2.1989, Kok. 1989, s. 143, 23 kohta).
- 27 Tässä yhteydessä on lisäksi huomattava, että ennakkoratkaisupyynnössä todetaan, että kansallisen tuomioistuimen käsiteltävänä olevaa kansallista lakia oli muutettu 1.6.1997 lukien nimenomaan sen varmistamiseksi, että se olisi direktiivin liitteessä olevan I kohdan G alakohdan sanamuodon mukainen.
- 28 Edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava seuraavasti: direktiivin liitteessä olevan I kohdan G alakohtaa on tulkittava siten, että Ruotsin kuningaskunta ei voi sen mukaan jättää direktiivissä

säädetyt palkkaturvan ulkopuolelle sellaisia työntekijöitä, joiden lähiomainen omistaa vähintään viidesosan sellaisen yrityksen osakkeista tai yhtiöosuuksista, jonka palveluksessa he ovat olleet kyseisen yrityksen konkurssihakemusta edeltäneiden kuuden kuukauden aikana, silloin kun näillä työntekijöillä ei itsellään ole ollut omistusosuutta kyseisen yrityksen pääomasta.

Toinen kysymys

- 29 Toisella kysymyksellään kansallinen tuomioistuin pyytää vastausta siihen, voiko, jos jäsenvaltio on nimennyt itsensä velvolliseksi maksamaan direktiivin mukaan turvatut palkkasaatavat, työntekijä — jonka puoliso oli hänen työnantajanaan olevan yrityksen omistaja — perustellusti vedota kansallisessa tuomioistuimessa kyseistä jäsenvaltiota vastaan oikeuteensa saada maksu palkkasaatavastaan siitä huolimatta, että kyseisen jäsenvaltion laissa palkkaturvaa koskevan oikeuden saajien ulkopuolelle nimenomaisesti ja direktiivin vastaisesti rajataan ne työntekijät, joiden lähiomainen omisti vähintään viidesosan tämän yhtiön osakkeista tai yhtiöosuuksista mutta joilla ei itsellään ollut omistusosuutta tämän yrityksen pääomasta.
- 30 Riksskatteverket katsoo, että toiseen ennakkoratkaisukysymykseen on annettava kielteinen vastaus. Sen mukaan yhteisöjen tuomioistuin on yhdistetyissä asioissa C-6/90 ja C-9/90, Francovich ym., 19.11.1991 antamassaan tuomiossa (Kok. 1991, s. I-5357; Kok. Ep. XI, s. 467) sekä asiassa C-334/92, Wagner Miret, 16.12.1993 antamassaan tuomiossa (Kok. 1993, s. I-6911; Kok. Ep. XIV, s. 525) yleisesti todennut, ettei direktiivillä ole välitöntä oikeusvaikutusta, joten sillä, että Ruotsin kuningaskunta oli nimennyt valtion velvolliseksi maksamaan turvatut palkkasaatavat, ei ole tältä osin merkitystä.

- 31 Gharehveran väittää, että tämä viimeksi mainittu seikka päinvastoin oikeuttaisi kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa sen, että direktiivillä katsottaisiin olevan välitön oikeusvaikutus.
- 32 Komissio väittää, että silloin kun direktiivin muut säännökset on asianmukaisella tavalla saatettu osaksi kansallista oikeusjärjestystä, jäsenvaltion tuomioistuin ei voi soveltaa kansallisia säännöksiä, joissa direktiivin vastaisesti rajataan palkkaturvan ulkopuolelle tiettyjä työntekijäryhmiä. Komission mukaan tällaiseen ratkaisuun on päädyttävä erityisesti ottaen huomioon edellä mainitussa asiassa Francovich ym. annettu tuomio, jossa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että ne direktiivin säännökset, joissa määritetään palkkaturvaa saavat työntekijät, ovat riittävän täsmällisiä ja ehdottomia, jotta kansallinen tuomioistuin voi niiden perusteella ratkaista, kuuluuko tietty henkilö direktiivin henkilölliseen soveltamisalaan.
- 33 Jotta toiseen ennakkoratkaisukysymykseen voitaisiin vastata, on ensinnäkin muistettava, että yhteisöjen tuomioistuin on aikaisemmin katsonut, että sekä ne direktiivin säännökset, joissa määritetään palkkaturvaa saavat työntekijät, että ne säännökset, jotka koskevat palkkaturvan sisältöä, täyttävät tavanomaisesti vaadittavat täsmällisyyttä ja ehdottomuutta koskevat edellytykset, jotta yksityinen voisi vedota direktiivissä olevaan säännökseen kansallisessa tuomioistuimessa, silloin kun tätä säännöstä ei ole asianmukaisesti saatettu osaksi kansallista oikeusjärjestystä (em. asia Francovich ym., tuomion 13—22 kohta).
- 34 Direktiivin henkilöllisen soveltamisalan osalta yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että sitä koskevat säännökset ovat riittävän täsmällisiä ja ehdottomia, jotta kansallinen tuomioistuin voi ratkaista, onko tiettyä henkilöä pidettävä direktiivissä tarkoitettuna edunsaajana (em. asia Francovich ym., tuomion 14 kohta).

- 35 Sama koskee direktiivin liitteessä olevan I kohdan G alakohtaa.
- 36 On vielä korostettava, että kun yhteisöjen tuomioistuin katsoi edellä mainituissa asioissa Francovich ym. ja Wagner Miret antamissaan tuomioissa, että direktiivin edellä mainitut säännökset eivät olleet riittävän täsmällisiä ja ehdottomia, jotta yksityiset olisivat voineet vedota niihin kansallisessa tuomioistuimessa, tämä johtui nimenomaan siitä, että direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa ja 5 artiklassa jäsenvaltioille annetaan puolestaan laaja harkintavalta sen määrittämisessä, kuka on velvollinen takaamaan palkkaturvan ja miten palkkaturvajärjestelmien organisaatio, toiminta ja rahoitus järjestetään (em. asia Francovich ym., tuomion 25 ja 26 kohta sekä em. asia Wagner Miret, tuomion 17 kohta).
- 37 Tässä yhteydessä yhteisöjen tuomioistuin täsmensi erityisesti, että jollei jäsenvaltio ole pannut direktiiviä miltään osin täytäntöön, edellä mainittu harkintavalta huomioon ottaen tätä laiminlyöntiä ei voida korjata siten, että kyseinen jäsenvaltio todetaan velvolliseksi takaamaan palkkaturvan (em. asia Francovich ym., tuomion 26 kohta).
- 38 Yhteisöjen tuomioistuin on myös katsonut, ettei direktiivissä velvoiteta jäsenvaltioita perustamaan yhtä palkkaturvajärjestelmää kaikkia työntekijäryhmiä varten, eli jos jäsenvaltio panee direktiivin täytäntöön osittain siten, että se perustaa palkkaturvalaitoksen, jonka toimivalta ei ulotu johtohenkilöstöön vaan rajoittuu muihin työntekijäryhmiin ja joka rahoitetaan työnantajien työntekijöidensä puolesta suorittamista maksuista, johtohenkilöstö ei voi direktiiviin vedoten vaatia palkkasaataviensa maksamista sellaiselta palkkaturvalaitokselta, joka on perustettu muita työntekijöitä varten (em. asia Wagner Miret, tuomion 18 kohta).

- 39 Tältä osin on kuitenkin todettava, että käsiteltävänä oleva asia poikkeaa tämän tuomion 37 ja 38 kohdassa kuvailluista tilanteista, joissa jäsenvaltio ei ole vielä käyttänyt sillä olevaa harkintavaltaa tai on käyttänyt sitä ainoastaan osittain, koska tämä asia koskee tilannetta, jossa kyseinen jäsenvaltio on nimennyt itsensä velvolliseksi maksamaan direktiivissä turvatut palkkasaatavat.
- 40 Tällaisessa tilanteessa on todettava, että jäsenvaltio on käyttänyt täysimääräisesti sen harkintavaltansa, joka sille on annettu direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa ja 5 artiklassa direktiivin täytäntöönpanoa varten.
- 41 On nimittäin katsottava, että jos jäsenvaltio ei perusta palkkaturvallaitoksia eikä siten myöskään sääntele näiden organisaatiota, rahoitusta ja toimintaa direktiivin 5 artiklassa tarkoitetulla tavalla ja jos se tällaisen ratkaisun sijaan mieluummin hoitaa rahoituksen itse suoraan julkisista varoista, ei voida enää väittää, että tämän jäsenvaltion olisi vielä toteutettava toimenpiteitä direktiivin 5 artiklan täytäntöönpanemiseksi.
- 42 Kun Ruotsin kuningaskunta on tässä tapauksessa rajannut palkkaturvan ulkopuolelle työntekijän, jonka puoliso oli hänen työnantajanaan olevan yrityksen omistaja, tämä ei ole tehnyt tätä sen harkintavallan turvin, joka sillä on palkkaturvallaitosten perustamisen, niiden organisaation, rahoituksen ja toiminnan osalta.
- 43 Tällaisessa tilanteessa on katsottava, ettei Ruotsin kuningaskunta voi menestyksellisesti vedota direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa ja 5 artiklassa jäsenvaltioille annettuun harkintavaltaan, joka koskee palkkaturvallaitosten perustamista, nii-

den organisaatiota, rahoitusta ja toimintaa, ja tällä tavalla estää Gharehverania vetoamasta kansallisissa tuomioistuimissa Ruotsin kuningaskuntaa vastaan oikeuteensa saada maksu direktiivissä turvatuille palkkasaatavilleen.

- 44 Samalla tavalla kuin yksityisen oikeussubjektin on voitava vedota oikeuteen, joka perustuu sellaiseen direktiivin täsmälliseen ja ehdottomaan säännökseen, joka voidaan irrottaa muista saman direktiivin säännöksistä, jotka eivät ole yhtä täsmällisiä tai ehdottomia (asia 8/81, Becker, tuomio 19.1.1982, Kok. 1982, s. 53, 29 ja 30 kohta; Kok. Ep. VI, s. 295), yksityisen on voitava vedota säännöksiin, joiden perusteella hän selvästi ja ehdottomasti kuuluu direktiivin edunsaajiin, jos jäsenvaltio on käyttänyt täysimääräisesti sille annetun harkintavaltansa tämän direktiivin muiden säännösten osalta ja kun direktiivin täytäntöönpanon laiminlyönti on ollut ainoa este sille, ettei yksityinen voi tehokkaasti käyttää tähän direktiiviin perustuvaa oikeuttaan.
- 45 Kuten tämän tuomion 34 ja 35 kohdassa on todettu, direktiivin henkilöllistä soveltamisalaa koskevat säännökset ovat puolestaan riittävän täsmällisiä ja ehdottomia, jotta kansallinen tuomioistuin voi niiden perusteella ratkaista, onko tietyllä henkilöllä oikeus direktiivissä säädettyyn palkkaturvaan.
- 46 Edellä esitetyn perusteella toiseen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että jos jäsenvaltio on nimennyt itsensä velvolliseksi maksamaan direktiivin mukaan turvatut palkkasaatavat, työntekijä — jonka puoliso oli hänen työnantajanaan olevan yrityksen omistaja — voi perustellusti vedota kansallisessa tuomioistuimessa kyseistä jäsenvaltiota vastaan oikeuteensa saada maksu palkkasaatavastaan siitä huolimatta, että kyseisen jäsenvaltion laissa palkkaturvaa koskevan oikeuden saajien ulkopuolelle nimenomaisesti ja direktiivin vastaisesti rajataan ne työntekijät, joiden lähiomainen omisti vähintään viidesosan tämän yhtiön osakkeista tai yhtiöosuuksista mutta joilla ei itsellään ollut omistusosuutta tämän yrityksen pääomasta.

Oikeudenkäyntikulut

- 47 Komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut Högsta Domstolenin 11.11.1999 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

- 1) Työntekijöiden suojaa työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 20 päivänä lokakuuta 1980 annetun neuvoston direktiivin 80/987/ETY liitteessä olevan I kohdan G alakohtaa, sellaisena kuin direktiivi on muutettuna asiakirjalla Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehdoista ja niiden sopimusten mukautuksista, joihin Euroopan unioni perustuu, on tulkittava siten, että Ruotsin kuningaskunta ei voi sen mukaan jättää

direktiivissä säädetyn palkkaturvan ulkopuolelle sellaisia työntekijöitä, joiden lähiomainen omistaa vähintään viidesosan sellaisen yrityksen osakkeista tai yhtiöosuuksista, jonka palveluksessa he ovat olleet kyseisen yrityksen konkurssihakemusta edeltäneiden kuuden kuukauden aikana, vaikka näillä työntekijöillä ei itsellään ole ollut omistusosuutta kyseisen yrityksen pääomasta.

- 2) Jos jäsenvaltio on nimennyt itsensä velvolliseksi maksamaan direktiivin 80/987/ETY mukaan turvatut palkkasaatavat, työntekijä, jonka puoliso oli hänen työnantajanaan olevan yrityksen omistaja, voi perustellusti vedota kansallisessa tuomioistuimessa kyseistä jäsenvaltiota vastaan oikeuteensa saada maksu palkkasaatavastaan siitä huolimatta, että kyseisen jäsenvaltion laissa palkkaturvaa koskevan oikeuden saajien ulkopuolelle nimenomaisesti ja direktiivin vastaisesti rajataan työntekijät, joiden lähiomainen omisti vähintään viidesosan tämän yhtiön osakkeista tai yhtiöosuuksista mutta joilla ei itsellään ollut omistusosuutta tämän yrityksen pääomasta.

Jann

La Pergola

Sevón

Wathelet

Timmermans

Julistettiin Luxemburgissa 18 päivänä lokakuuta 2001.

R. Grass

P. Jann

kirjaaja

viidennen jaoston puheenjohtaja